

результатів тощо. Зокрема, спеціаліст може допомогти отримати різного роду відомості (щодо медичної термінології, медичної документації, стандартів надання медичної допомоги тощо); вдосконалити план допиту, зробити в ньому відповідні корективи щодо послідовності поставлених перед допитуваним питань, про характер і формулювання самих питань; правильно та повноцінно підібрати необхідні матеріали та об'єкти для експертного дослідження, вирішити питання про час призначення експертизи, сформулювати питання, які необхідно поставити перед судово-медичним експертом, а також рекомендувати призначення певного виду судових експертиз.

Безпосереднє ознайомлення слідчого зі спеціальною літературою та нормативними актами, які стосуються виконання професійних обов'язків медичними працівниками, щодо розслідуваної події, також є непроцесуальною формою застосування спеціальних знань. Це дасть можливість слідчому орієнтуватися в медичній термінології, самостійно оцінити певні дії медичних працівників, усвідомити умови й методи проведення експертних досліджень, що сприятиме кваліфікованій оцінці висновку експерта, поліпшить спільну роботу слідчого та спеціаліста під час проведення слідчих (розшукових) дій.

Список використаних джерел:

1. Експертизи в судовій практиці / [Арсенюк Т.М. [та ін.] ; за заг. ред. В.Г. Гончаренка. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 388 с.
2. Інструкція про проведення судово-медичної експертизи, затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17.01.1995 № 6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0254-95>. – Назва з екрану.
3. Каткова Т.В. Судебные экспертизы. Сб. вопросов / Т.В. Каткова, Г.К. Кожевников. – Харьков : РИП «Оригинал», ИМП «Рубриков», 1994. – 144 с.
4. Крылов И.Ф. Судебно-медицинская экспертиза при расследовании и судебном разбирательстве дел о нарушении профессиональных обязанностей медицинскими и фармацевтическими работниками / Крылов И.Ф. // Судебная медицина : Учебник для студентов юридических институтов и фак. / Под ред. Поркшеяна О.Х., Томилина В.В. – М. : Юрид. лит., 1974. – С. 257–263.

Кручок А.Б.

начальник юридичного відділу,

Західне регіональне управління ГО «Антикорупційне бюро в Україні»

СПЕЦІАЛЬНА АНТИКОРУПЦІЙНА ПРОКУРАТУРА В СИСТЕМІ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ

Новий етап діяльності прокуратури в Україні відповідно до рекомендацій Парламентської Асамблеї Ради Європи (ПАРЄ) започатковано прийнятим 14 жовтня 2014 року Законом України «Про прокуратуру» (Закон), який повністю набуде чинності 15 липня 2015 року. Важливою особливістю є те, що Закон значно обмежив функцію нагляду за додержанням прав і свобод людини і громадянина, додержанням законів з цих питань органами

виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами, і тепер здійснюється виключно у формі представництва інтересів громадянина або держави в суді відповідно до частини 1 Перехідних положень Закону [2]. Законом України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки» констатується, що законодавство про прокуратуру не приведено у відповідність із стандартами Ради Європи, а основними проблемами прокуратури залишаються занадто широкі позапроцесуальні повноваження прокурора, які дають йому змогу втручатися в діяльність підприємств, установ, організацій, відсутність достатніх гарантій незалежності прокурорів, прозорих конкурсних засад добору кадрів прокуратури [3].

У 1995 році Парламентська Асамблея Ради Європи у Висновку № 190 «Щодо заявки України на вступ до Ради Європи», поставила Україні завдання змінити роль і функції прокуратури, особливо в здійсненні загального контролю за додержанням законності, шляхом перетворення цього інституту в орган, який відповідатиме стандартам Ради Європи [4]. Європейська комісія «За демократію через право» (Венеціанська комісія) у Висновку щодо проекту Закону України «Про прокуратуру», затвердженому на 79-ому пленарному засіданні 12–13 червня 2009 року, вказує, що функція загального нагляду прокуратури не відповідає принципу розподілу владних повноважень і є типовим прикладом, який нагадує стару систему радянської прокуратури [5].

Однією із важливих новел Закону України «Про прокуратуру» є створення в системі прокуратури України Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП), яка відповідно до частини 5 статті 8 Закону України «Про прокуратуру» наділена такими функціями: 1) здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування, яке здійснюється Національним антикорупційним бюро України; 2) підтримання державного обвинувачення у відповідних провадженнях; 3) представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, передбачених Законом і пов'язаних із корупційними або пов'язаними з корупцією правопорушеннями [2].

Закон має низку суперечностей та недоліків, що можуть мати негативний вплив на діяльність Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Відповідно до частини 5 статті 8–1 Закону Генеральний прокурор України, його перший заступник та заступники не мають права давати вказівки прокурорам Спеціалізованої антикорупційної прокуратури та здійснювати інші дії, які прямо стосуються реалізації прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури їхніх повноважень [2]. Однак частина 3 статті 17 Закону передбачає, що Генеральний прокурор України має право давати вказівки будь-якому прокурору. Виникає пряма суперечність між нормами одного і того ж Закону, яку законодавцю потрібно усунути. При аналізі даної ситуації можна дійти висновку, що положення частини 5 статті 8–1 відповідають змісту та цілям створення Спеціальної антикорупційної прокуратури, як такої, що не піддається впливу чи зловживанням зі сторони Генерального прокурора України та його заступників і працює в режимі «автономії».

Відповідно до частини 2 статті 39 Закону керівник САП призначається Генеральним прокурором України строком на 5 років. У разі закінчення

строку перебування на адміністративній посаді, керівник САП у загальному порядку може бути повторно рекомендований Радою прокурорів України для призначення на цю посаду, якщо відсутні обставини, які свідчать про невідповідність прокурора вимогам частини 3 статті 39 Закону [2]. Таке формулювання викликає багато запитань та заперечень. По-перше, керівник САП повинен призначатися не більше одного разу на вказаний Законом строк. Це унеможливить побудову корупційної системи всередині САП, яка матиме стійкий характер при постійному керівнику. По-друге, проблемою Закону також є те, що не вказано строк на який призначаються прокурори Спеціалізованої антикорупційної прокуратури та їх подальше працевлаштування в органах прокуратури по завершенні такого строку. Очевидно, якщо прокурори САП будуть призначатися по загальному правилу передбаченому частиною 3 статті 16 Закону безстроково, то це може спричинити їх подальшу корумпованість. Наприклад, в Італії, Естонії, Румунії існує практика, коли державні обвинувачі в корупційних злочинах призначаються на посаду протягом певного строку, після закінчення якого, у разі відсутності службових порушень та зловживань, переводяться на роботу в суди чи органи юстиції.

Частина 3–1 Перехідних положень Закону передбачає, що на службу до Спеціалізованої антикорупційної прокуратури не можуть бути прийняті особи, які протягом п'яти років до 15 липня 2015 року працювали (проходили службу), незалежно від тривалості, у спеціально уповноважених підрозділах по боротьбі з корупцією в органах прокуратури, Міністерства внутрішніх справ України, податкової міліції, Служби безпеки України, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України та митних органах [2].

Частина 5 статті 19 Закону покладає на прокурорів обов'язок щорічно проходити таємну перевірку доброчесності, яку проводять підрозділи внутрішньої безпеки в порядку, затвердженому Генеральним прокурором України [2]. Положення даної частини є досить загальними та незрозумілими починаючи від того, що входить до поняття «доброчесності» прокурора та закінчуючи предметом, черговістю, строком, результатом перевірок та можливістю їх оскарження. Перевірка доброчесності також може використовуватися як механізм усунення чи дискредитації прокурорів САП, які успішно виконують свою роботу з кримінального переслідування корупції. Тому законодавець повинен деталізувати положення частини 5 статті 19 Закону, а також передбачити можливість Ради прокурорів України брати участь в розробці порядку проведення перевірок доброчесності.

Відповідно до частини 1 статті 14 Закону структура та чисельність Генеральної прокуратури України, регіональних та місцевих прокуратур, Національної академії прокуратури України затверджуються наказом Генерального прокурора України за погодженням з Радою прокурорів України [2]. Суттєвим недопрацюванням є відсутність можливості подання пропозицій Генеральному прокурору України керівником САП щодо структури і чисельності САП. Також Закон України «Про прокуратуру» не передбачає щорічної публічної доповіді керівника САП про підсумки роботи прокуратури. Така прогалина не сприяє публічності та відкритості в

діяльності антикорупційної прокуратури, яка повинна результатами довести доцільність свого існування та фінансування за рахунок державних коштів.

Отже, створення Спеціальної антикорупційної прокуратури загалом є вагомим і необхідним кроком на сучасному етапі боротьби з корупцією. Відносна автономія САП в системі прокуратури дозволяє неупереджено здійснювати свої повноваження та ефективно співпрацювати з Національним антикорупційним бюро України. Однак існують певні недоліки щодо призначення керівника та прокурорів САП, строку їх повноважень, затвердження структури і чисельності та проведення перевірок доброчесності прокурорів САП. Важливо також передбачити публічний доступ до щорічного звіту керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури про підсумки діяльності за звітній період, що дасть змогу громадянами оцінити ефективність роботи цього органу.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр/page>.
2. Про прокуратуру : Закон України від 14 жовтня 2014 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1697-18/page>.
3. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки : Закон України від 14 жовтня 2014 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1699-18>.
4. Висновок № 190 (1995) Парламентської Асамблеї Ради Європи щодо заявки України на вступ до Ради Європи Страсбург, 26 вересня 1995 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_590.
5. Висновок № 539 / 2009 щодо проекту Закону України «Про прокуратуру» : Затверджений Європейською комісією «За демократію через право» (Венеціанська комісія) на 79-ому пленарному засіданні 12–13 червня 2009 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.minjust.gov.ua/23374>.

Фролов А.А.

студент,

*Институт подготовки следственных кадров
для Министерства внутренних дел Украины*

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

ВЫВОД ЭКСПЕРТОВ-ПСИХИАТРОВ КАК ОДИН ИЗ ВАЖНЕЙШИХ ДОКАЗАТЕЛЬСТВ ПО УГОЛОВНОМУ И ГРАЖДАНСКОМУ ДЕЛУ

Процессуальное законодательство упоминает в перечне доказательств «заключение эксперта» (ч. 2 ст. 69 УПК) и «заключения экспертов» (ч. 2 ст. 49 ГПК).

В судебной психиатрии документ, составляемый психиатрами-экспертами, именуют обычно «актом судебно-психиатрической экспертизы»,